Poza „mgłą mózgową”: zespół post-COVID jako model współczesnych relacji psychologii i medycyny

34. Kolokwia Psychologiczne PAN
Moduł: Psychologia i medycyna - relacje, inspiracje, aplikacje
Kraków, 10-12 czerwca 2026
Prof. dr hab. Emilia Łojek
Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski

Wystąpienie proponuje szerszą refleksję nad współczesnym miejscem psychologii w medycynie, wychodząc od przykładu zespołu post-COVID. Relacja ta coraz rzadziej ma charakter wyłącznie aplikacyjny: psychologia nie tylko dostarcza narzędzi diagnostycznych, lecz współuczestniczy w operacjonalizacji objawów, kształtowaniu praktyk klinicznych i - pośrednio - stabilizowaniu kategorii nozologicznych. Zespół post-COVID, sytuujący się na styku neurologii, psychiatrii, medycyny rodzinnej i neuropsychologii, dobrze ujawnia relacje między biomedycznym a psychospołecznym rozumieniem choroby. Rozbieżność między ICD-11, gdzie wprowadzono jednostkę “stan po-COVID-19” („*post COVID-19 condition*”), a DSM-5-TR, który nie wyodrębnia analogicznej kategorii, pokazuje, że konceptualizacja tego zespołu jest nadal otwarta.

W części empirycznej zestawione zostaną międzynarodowe rekomendacje dotyczące neuropsychologicznej oceny osób po COVID-19, postulujące wielodomenowy pomiar funkcjonowania poznawczego, psychicznego i trafności wykonania (Cysique, Łojek i in., 2021), rekomendowane przez WHO (*Clinical Management of COVID-19*, 18 August 2023), z wynikami badania ankietowego przeprowadzonego w 2023 roku wśród 301 specjalistów z 20 krajów (Łojek i in., 2025). Analiza praktyki klinicznej ujawniła koncentrację diagnozy wokół przesiewowej oceny stanu umysłowego, funkcji wykonawczych, szybkości przetwarzania informacji oraz uwagi i pamięci roboczej, przy ograniczonym uwzględnianiu innych domen funkcjonowania.

Tę rozbieżność można interpretować jako przejaw ukierunkowanego podejścia diagnostycznego. Choć bywa ono pragmatyczne i organizacyjnie zrozumiałe, może zawężać obraz kliniczny do deficytów utożsamianych z „mgłą mózgową”, prowadząc do niedodiagnozowania innych zaburzeń oraz do nieadekwatnych ścieżek terapeutycznych. Konsekwencje mają charakter nie tylko kliniczny i systemowy, lecz także epistemologiczny: wpływają na standardy oceny, organizację opieki oraz to, które objawy uzyskują status osiowych dla rozumienia choroby. W tym sensie post-COVID stanowi użyteczny model do dalszych rozważań nad współczesnymi relacjami psychologii i medycyny.